

ב"ה

אהל-תשרי

חובבת הקלות ומנהגים לחדש החגים

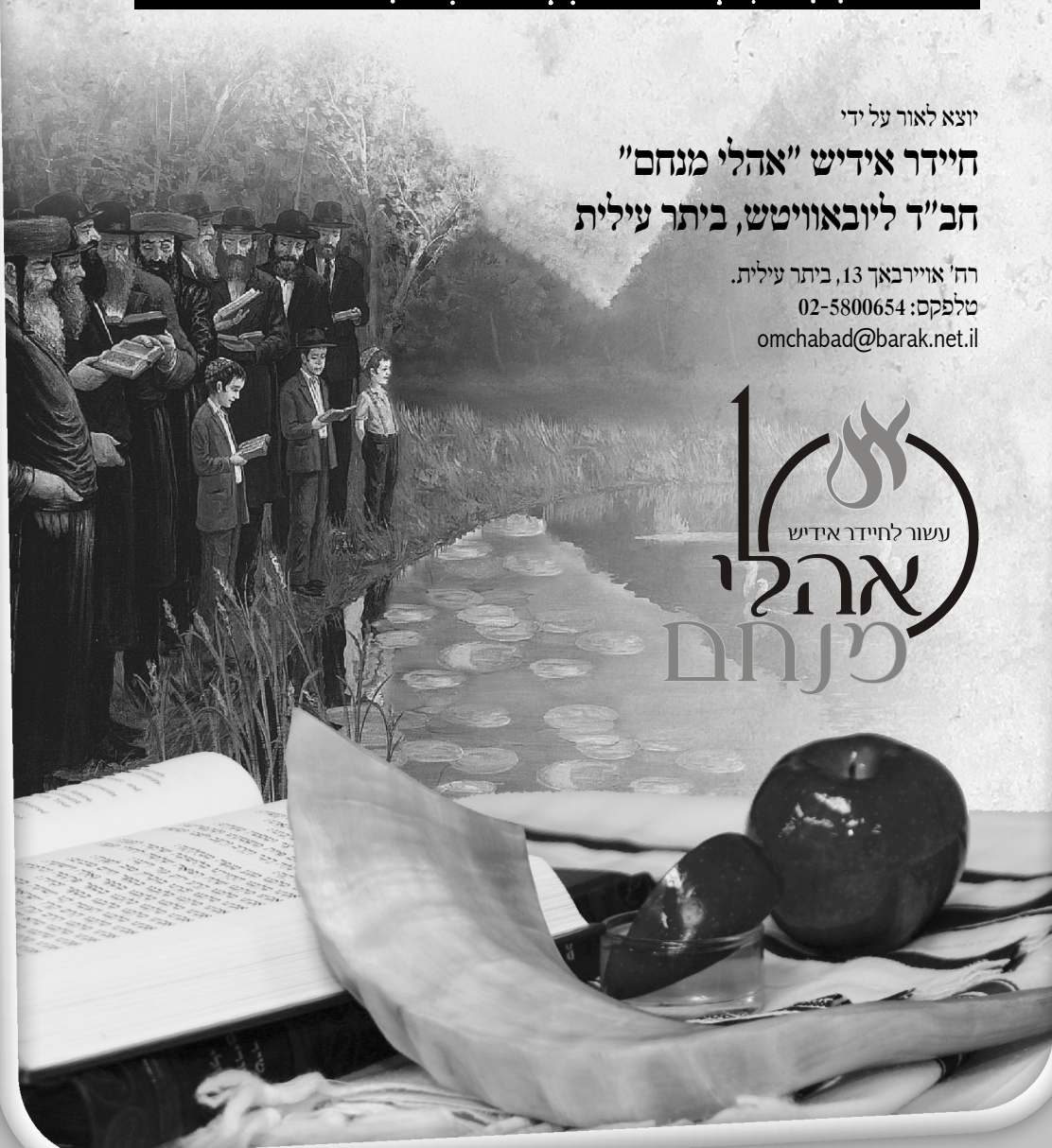
יוצא לאור על ידי

חיידר אידיש "אהלי מנחם"
חב"ד ליובאוויטש, ביתר עילית

רח' אויירבאך 13, ביתר עילית.

טלפקס: 02-5800654

omchabad@barak.net.il

לה' הארץ ומלואה

פנה

משפחה

שם

פֶּתַח דָּבָר

מִתְכוּן לְכִתְיָבָה וְחִתְיָמָה טוֹבָה

נִפְתַּח בְּמַעֲשֵׂה, שְׂאִינוּ אֵלָּא מִשָּׁל:

מַעֲשֵׂה בְּחֶזֶק'ל, עֲנִי הַכֶּפֶר, שְׁחֻזָּה בְּגִבִּיר הַמְּקוֹמִי בְּסַעֲוִידָה שֶׁל חֵג. הַגִּבִּיר אָכַל בְּאוֹתָהּ עַת לְבִיבָה שְׁגָרְתָּה אֶת כָּל חוּשָׁיו שֶׁל חֶזֶק'ל אֲשֶׁר מַעוֹלָם לֹא טָעַם מַעֲדָן שְׁכֻזָּה. עֲמַל חֶזֶק'ל וְגַעַע, עַד אֲשֶׁר הִשִּׁיג אֶת הַמִּתְכוּן הַמְּיֻחָד, וּפָנָה אִתּוֹ לְמִטְבָּחוֹ.

בְּמִטְבָּח, הִתְבּוֹנֵן חֶזֶק'ל בְּמִתְכוּן וְגִלָּה שֶׁהוּא מְכִיל דְּבִשׁ, מַצְרֵף שְׁלֹא הִיָּה בְּאַמְתַּחְתּוֹ.

"לֹא נוֹרָא", הִרְהֵר חֶזֶק'ל, "אֲפֹשֶׁר לוֹתֵר עַל הַדְּבִשׁ, בְּנוֹדָאֵי לֹא יִשְׁנֶה הַדָּבָר אֶת טַעַם הַלְּבִיבָה יוֹתֵר מִדִּי".

כִּד חֲזַר עַל עֲצָמוֹ הַסְּפּוֹר עִם הַקְּנֻמּוֹן וְהַסֵּלֶת, הַחֲמָאָה וְהַשְּׁמֹן. בְּסוֹפּוֹ שֶׁל תַּהֲלִיד לְקַח חֶזֶק'ל אֶת הַמַּצְרָכִים הַיְּחִידִים שֶׁהָיוּ בְּרִשּׁוֹתָיו – קֶמַח וּמִים – וְטָגַן אוֹתָם בְּמַחְבֶּת, בְּצִפְיָהּ ל"לְבִיבָה".

מִשְׁנֵי־אֵצֶּה הַמוּצָר מִן הַמַּחְבֶּת, טָעַם אוֹתוֹ חֶזֶק'ל. "זוֹ הַלְּבִיבָה הַמְּיֻחָדֶת?! ", מִלְּמַל לַעֲצָמוֹ בְּאַכְזָבָה. "אֲנִי לֹא מִבִּין מִמָּה הַגִּבִּיר מִתְּלַהֵב כָּל־כֵּד..."

עַד כָּאן הַמִּשָּׁל, וְהַנְמִשָּׁל בְּרוּר הוּא:

הַיָּמִים הַנוֹרָאִים, בְּפִתְחָם אָנוּ עוֹמְדִים, הֵם יָמִים מְסֻגְלִים לְהַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת עֶבּוֹר כָּל הַשָּׁנָה, בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת.

אך כדי לקבל את אותן ההשפעות, יש צורך ב'מתכון' מדויק.
הימים שלפנינו מלאים בעשרות ומאות פרטים חשובים, כיצד נוהגים ומהי הסכנה
לקד. אי אפשר לוותר על שום פרט, אם ברצוננו לנצל את הימים המיוחדים.

לשם כך לקטנו עבורכם בחוברת מיוחדת זו את כל מנהגי החדש החשובים, מערב
ראש השנה ועד למוצאי שבת בראשית, "ויצקב הלך לדרךבו".

התועלת בקטעים אלו היא כפולה.

ראשית, הם מלמדים "לדעת את המעשה אשר יעשון" בכל יום מימי החדש ובכל
עת ביום. שנית, הם מלמדים גם את טעמיהם של הדברים, וכך גורמים לנו להזדהות
יותר עם פעלותינו במשך החדש.

יתן ה' ובכוח למודם ותפלתם של תינוקות של בית רבן בכונת הלב ובינת המוח,
נוקה לקיום התפלה והבקשה "תקע בשופר גדול להרותנו", תבך ומיד מפוש.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

לשנה טובה ומתוקה

צות החידר

עֶרֶב ראש השנה

אין תוקעים בשופר

בערב ראש-השנה אין תוקעים בשופר, כדי להפריד בין התקיעות של חדש אלול שאינן אלא מנהג מתקנת חכמים, ובין התקיעות של ראש-השנה שהן מצוה מן התורה.

התרת נדרים

כדי שיבטלם ליום-הדין ללא עוון של "נדרים" שקבל על עצמו ושכח לקיים (פידוע, עוון נדרים – חמור הוא מאוד). "הנדר נדר ואינו מקימו – פנקסו מתפקד לפני הקדוש-ברוך-הוא ואומר: היכן פלוני בן פלוני שנדר נדר ביום פלוני, והמלאכים מלמדים עליו חובה ומזכירים עוונותיו".

מצוי שאדם שבטא משהו בשפתיו – חייב לקימו מטעם נדר, ובין שלא כל אחד בקי בהלכות נדרים, יש לחשוש שמא עובר על נדרו בשוגג, לכן נוהגים להתיר נדרים בערב ראש-השנה כפי הסדר המופיע בסדורים.

בקשת מחילה

"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ומטבע הדברים כל אדם נכשל אפלו שלא במתכונן בענינים של בין אדם לחברו. ערב יום-הדין זהו זמן מתאים לבקש מחילה מידידינו וממכרינו, שמא פגענו בהם בשוגג או חס-ושלום במזיד. פאשר גלך בדרכו של הקדוש-ברוך-הוא, הרחמן על כל מעשיו, נעזר עלינו זכות ונצא זכאים בדינו.

השתטחות

נוהגים ללכת ל'בית-החיים' להשתטח על קברי צדיקים. נוהגים שם צדקה לעניים ומרבים בתחנונים. הנמצאים בקרבת המקום, נוהגים להשתטח על ציון כבוד-קדשת אדמו"ר. הסבות לכך הן:

א) לעורר את הצדיקים שימליצו טוב בעדנו ביום הדין. ב) מקום קבורת הצדיק הוא מקום קדוש וטהור, והתפלה מתקבלת שם ביותר – בהיותה על אדמת קדש. ג) שהקדוש-ברוך-הוא ירחם ויעשה חסד בזכות הצדיקים.

בתיבת פ"נ

מסירת "פדיון נפש" (פ"נ) על-ידי כל חסיד לרבי.

את פדיון-הנפש כותבים על דף לבן, ומבקשים מהרבי לעורר רחמים רבים על החסיד ועל בני-ביתו, ולהתברך בכל הדרוש לו. כאן מפרט החסיד את מה שהוא מתפלל שיהיה לו. בזמנו שולחים את הפ"נ בערב ראש-השנה לציון כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו.

יום ה'קדשת כבוד קדשת אדמו"ר ה"צמח צדק"

בערב ראש-השנה של שנת תק"ן נולד כבוד-קדשת אדמו"ר ה"צמח-צדק". ביום המחרת, א' דראש-השנה, אמר זקנו – רבנו הזקן – מאמר דבור-המתחיל "משביעין אותו", שתכנו הוא שלושת הפרקים הראשונים בספר התניא.

זה היום תחלת מעשיך

בראש-השנה השלים וגמר הקדוש-ברוך-הוא את בריאת העולם. אותו יום ששי שבו נברא האדם – א' בתשרי ה'ה. עמד האדם על רגליו, התבונן בכל הבריאה הנפלאה שברא הקדוש-ברוך-הוא ואמר: "ה' מלך גאות לבש".

במלים אלו המליך האדם הראשון את הקדוש-ברוך-הוא עליו ועל כל העולם. מאז ה'ה ראש-השנה ליום המלכת הקדוש-ברוך-הוא על כל הנבראים.

ובכל שנה, כאשר מגיע יום זה, אנו מכריזים על מלכותו של הקדוש-ברוך-הוא בכל העולם ומקבלים עלינו את על מלכותו.

שלשה ספרים נפתחים

ראש-השנה הוא יום-הדין לכל הברואים. ביום זה נדון האדם על מעשיו בשנה שחלפה ונגזר דינו – מה יהיה עמו בשנה הבאה.

אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחים בראש השנה:
אחד של רשעים גמורים,
ואחד של צדיקים גמורים,
ואחד של בינונים.
צדיקים גמורים, נכתבים ונחתמים לאתר לחיים.
רשעים גמורים, נכתבים ונחתמים לאתר למיתה.
בינונים, תלויים ועומדים מראש השנה ועד יום הכפורים.
זכו ועשו תשובה – נכתבים לחיים, לא זכו – נכתבים למיתה.

(ראש השנה, ט"ז)

ראש השנה

שמות החג

לראש-השנה חמשה שמות:

א. ראש השנה

בשם שהראש מנהיג את כל האיברים בגוף האדם – כך מצבו הרוחני של היהודי מנהיג על-ידי ראש-השנה שלו; השתדלותו והנהגתו בראש-השנה ישפיעו וינהיגו אותו במשך כל השנה בלה.

ב. יום הדין

כי ביום זה דן ושופט הקדוש-ברוך-הוא את כל הנבראים, כמו שכתוב "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב". זהו יום המשפט שכל באי העולם עוברים לפני הקדוש-ברוך-הוא "כבקרת רועה את עדרו" והוא דן כל אחד על מעשיו.

ג. יום הזכרון

כי ביום זה זוכר הקדוש-ברוך-הוא את מעשיהם של כל בני-האדם, ועולה זכרונם לפניו לטובה.

ד. יום תרועה

כי ביום זה מריעים (תוקעים) בשופר.

ה. יום הכפסה

היום הראשון בחדש שבו הירח מכסה ואינו נראה. גם נרמז במלים אלו ענין כסא הדין עליו יושב הקדוש-ברוך-הוא ביום זה ומכסה (מוחל) לעוונותינו.

אמירת תהלים

"בשני ימים הראש-השנה, משעה אחת קדם תפלת המנחה של ערב ראש-השנה עד תפלת ערבית במוצאי ראש-השנה, הנה כל אחד ואחד מהם ישקד באמירת תהלים לילה ויום, כי בשני ימים אלו צריכים להזהר בדבור חול עד קצה האחרון, למעט בשנה ולהרבות בתפלה ובתחנונים מקרב לב עמוק, ובכל רגע פנוי לומר תהלים".

(ממכתב כבוד קדושת אדמו"ר הרי"צ)

אחולי ראש השנה

בלילה הראשון של ראש-השנה, לאחר תפלת ערבית, מברך איש את רעהו ואת בני ביתו בברכת: "לשנה טובה תפתח ותחתם".

סעודת יום טוב

נוטלים ידים לסעודה ומברכים ברכת "המוציא" על "לחם משנה", טובלים את פרוסת "המוציא" במלח ובדבש. לאחר מכן (בלילה הראשון) טובלים תפוח בדבש, מברכים "בורא פרי העץ" ואומרים "יהי רצון מלפניך שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה" ואוכלים. נוהגים גם לאכל רמון וראש של דג או איל, אבל אין אומרים יהי-רצון.

בליל שני של ראש-השנה מעמידים על השלחן "פרי חדש" וכשמוקדשים על חזן מברכים ברכת "שהחיינו" ומכונים על ה"פרי" ולאחר הקדוש (לפני הסעודה) אוכלים את ה"פרי חדש".

"אכלו משמנים ושתו ממתקים" – ירבה בשר, יין ומגדנות. יש בראש-השנה עגון מיוחד "לאכל בשר שמן ולשתות דבש וכל מיני מתיקה".

ברכת המזון

יעלה ויבוא, הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה, "מגדול" במקום "מגדיל".

קריאת התורה

ביום הראשון קוראים על הלדת יצחק אבינו ועל קרבן היום בפרשת פינחס.

ביום השני קוראים על עקדת יצחק ועל קרבן היום בפרשת פינחס.

תקיעת שופר

מצוות-עשה מן התורה לשמוע תקיעת שופר בראש-השנה שנאמר: "ובחדש השביעי באחד לחדש... יום תרועה יהיה לכם".

מהו שופר?

קרן של בהמה או חיה טהורה. ונוהגים לקחת דוקא קרן של איל, כדי להזכיר את עקדת יצחק.

גדול האחד של השופר צר וצדו השני רחב, לקיים מה שנאמר "ממעמקים קראתיה ה'".

מי חייב בתקיעת שופר?

אנשים מגיל 13 ומעלה. גם הנשים נהגו להחמיר ולשמוע תקיעת שופר.

מתי תוקעים?

זמן התקיעה ביום ולא בלילה – מזריחת השמש ועד שקיעתה.

מהי ברפת התקיעה?

"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו לשמוע קול שופר".

"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

שופר – שפרו מעשיכם!

סבות רבות יש לתקיעת השופר בראש-השנה. השופר מזכיר לנו מארעות שונים המעוררים אותנו לחשב ולבקש על דברים חשובים:

יצחק אבינו נעקד על המזבח ותמורתו נשחט איל.

במעמד הר-סיני היה קול שופר חזק מאוד.

בזמן המלכות מלכים נוהגים לתקע בשופר.

בזמן חרבן הבית נשמע קול תרועת האויבים.

בביאת המשיח – יתקע בשופר גדול.

מלכיות, זכרונות, שופרות

בתפלת מוסף של ראש-השנה יש שלש ברכות מיוחדות הנקראות: מלכיות, (שסיומה באותה ברכה הנאמרת בלילה בברכה האמצעית – קדשת היום) וזכרונות ושופרות. בכל אחת מברכות אלו מזכירים עשרה פסוקים.

בסדר 'מלכיות' מכריזים על המלכות הקדוש-ברוך-הוא בכל העולם ומקבלים עלינו את על מלכותו.

בסדר 'זכרונות' מכריזים על אמונתנו שהקדוש-ברוך-הוא זוכר את כל מעשינו ומבקשים שיזכר לנו את עקדת יצחק.

בסדר 'שופרות' מזכירים את קול השופר שנשמע במתן-תורה ומבקשים מהקדוש-ברוך-הוא שנוזקח לשמע את שופרו של משיח-צדקנו.

רק תקיעה אחת...

הרב הקדוש רבי לוי-יצחק מברדיצ'ב – סגורם של ישראל, נשא דרשת התעוררות בפני קהל המתפללים לפני תקיעת שופר. בסיום דבריו שהיו חוצבים להבות אש קדש, הפך עצמו כלפי ארון-הקדש, הליט פניו בפרכת הלבנה, וקול בכי תחנונים אדיר ונורא פלח את דממת הקדש בחלל בית-התנסות, כבן המתחטא לפני אביו.

"רבנו-של-עולם" – זעק רבי לוי-יצחק וקולו רווי תחנונה – "צוית אותנו בתורתך הקדושה – 'יום תרועה יהיה לכם', וכדי לקיים רצונך זה, תוקעים אנו מאה קולות. ולא רק אנחנו, קהל קדוש זה, עושים רצונך, אלא יהודים המפוזרים בכל תפוצות ישראל תוקעים לפניך מאה קולות. יהודים שבכל אתר ואתר מתקבצים ועושים רצונך, ולא רק בשנה זו נשמעות התקיעות, אלא בכל שנה ושנה. מאות ואלפי שנה תוקעים בך, אלפים ורבבות קולות התנסו בחלל, כדי לקיים את רצונך בורא עולמים.

"והנה אנחנו, בני רחומיך, צאן מרעתך, באים בתפלה ובתחנונים עדיך, אנו יחד עם כל רבבות אלפי ישראל שבכל אתר ואתר ושכל השנים והדורות, מתחנונים לפניך: אבינו מלכנו, אבא! תקע נא רק פעם אחת... 'תקע בשופר גדול לחרותנו'..."

תשליך

ביום ראשון של ראש-השנה, לאחר תפלת מנחה, לפני שקיעת החמה – הולכים לים, לנהר, או לבור-מים, ואומרים בו סדר "תשליך".

"תשליך" על-שם הפסוק והתפלה: "ישוב ירחמנו יכבש עוונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם".

יש עדיפות ללקת למים שיש בהם דגים, כי עיניהם של הדגים פתוחות תמיד, ורומזים על עינו הפקוחה של הקדוש-ברוך-הוא עלינו. בסיום אמירת ה"תשליך" מנערים את שולי הטלית-קטן.

מוצאי ראש השנה

אחרי מנחה של יום ב' דראש-השנה נוהגים לערוך התנועות שבה מנגנים את נגוני רבותינו נשיאינו ומזכירים אותם בכנוניהם; הפעל-שם-טוב, הרב המגיד, האלטער רבי, המייטעלער רבי, הצמח-צדק, הרבי המהר"ש, הרבי הר"ש"ב, הרבי הרי"צ וכבוד קדשת אדמו"ר נשיא דורנו. וכן חוזרים מאמר חסידות ומאריכים בחזרתו עד מוצאי ראש-השנה, כדי לחבר את ראש-השנה עם יתר ימי השנה בענגנים של תורה.

כוס של ברכה

לאחר ההתנועות של ראש-השנה, הנה כבוד-קדשת אדמו"ר מברך על הכוס, ולאחר תפילת מעריב והבדלה הנה מחלק לנוכחים מ"כוס של ברכה". אלפים רבים היו מגיעים ל-770 למעמד נשגב זה שהנה נמשך שעות ארוכות, ובמשך כל זמן החלקה הנה הקהל מנגן נגונים חסידיים כשהרבי מעודד את השירה. אשרי עין ראתה אלה.

עֲשֵׂת יְמֵי תְּשׁוּבָה

עֲשֵׂת הַיָּמִים מֵרֵאש־הַשָּׁנָה עַד יוֹם-הַכְּפוּרִים נִקְרָאִים "עֲשֵׂת יְמֵי תְּשׁוּבָה", כִּי בַיָּמִים אֵלֶּה מִצְפָּה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְבַנֵּי-הָאָדָם שֶׁיִּחְזְרוּ בַתְּשׁוּבָה. הַחוֹזֵר בַתְּשׁוּבָה בַיָּמִים אֵלֶּה – מֵתְקַבֵּל מִיד וְעוֹנוֹתָיו מְחוּלִים לוֹ.

בַיָּמִים אֵלֶּה מְרַבִּים בַּתְּפִלָּה, נִזְהָרִים מֵאַבֱק־עֲבֵרָה וּמִדְּקָדָקִים בְּמַצְווֹת יוֹתֵר מִבְּכָל הַשָּׁנָה.

סֵדֶר הַתְּפִלּוֹת לְעֲשֵׂת יְמֵי תְּשׁוּבָה:

מִתְפַּלְלִים בְּכָל הַשָּׁנָה, אֶךְ מוֹסִיפִים:

- (א) בַּתְּפִלַּת שַׁחֲרִית, לְאַחַר יִשְׁתַּבַּח – "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים".
- (ב) בַּתְּפִלַּת שְׁמוֹנֵה-עֲשָׂרָה – "נִזְכְּרֵנוּ לְחַיִּים", "מִי כְמוֹךָ", "וְכַתוּב לְחַיִּים טוֹבִים" ו"בְּסֵפֶר חַיִּים".
- (ג) בְּבִרְכַּת "אַתָּה קְדוֹשׁ" מוֹסִיפִים "הַמְלִיךְ הַקְדוֹשׁ", בְּמָקוֹם "הָאֵל הַקְדוֹשׁ".
- (ד) בְּבִרְכַּת "הַשִּׁיבָה שְׁפָטֵינוּ" מוֹסִיפִים "הַמְלִיךְ הַמְשַׁפֵּט" בְּמָקוֹם "מְלִיךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמְשַׁפֵּט".
- (ה) בְּסִיּוֹם תְּפִלַּת שְׁמוֹנֵה-עֲשָׂרָה אוֹמְרִים "עוֹשֶׂה הַשְּׁלוֹם" בְּמָקוֹם "עוֹשֶׂה שְׁלוֹם".
- (ו) לְאַחַר תְּפִלַּת שְׁמוֹנֵה-עֲשָׂרָה בַּתְּפִלַּת שַׁחֲרִית וּמִנְחָה אוֹמְרִים "אַבִּינוּ מְלִכֵּנוּ" בְּכָל יוֹם, חוּץ מִשַּׁבָּת וּמִנְחָה שֶׁל עֶרֶב-שַׁבָּת.
- (ז) כְּמוֹ בְּכָל הַיָּמִים מֵרֵאש־חֹדֶשׁ אֶלּוּל, אוֹמְרִים "לְדוֹד ה' אוֹרִי וְיִשְׁעֵי..." בַּתְּפִלַּת שַׁחֲרִית וּמִנְחָה לִפְנֵי "עֲלֵינוּ לְשַׁבַּח".

צוּם גְּדֻלָּה

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי נִהְרָג גְּדֻלָּה בֶן-אַחִיקָם, מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁ לַשָּׂאֲרִית הַפְּלִטָּה שֶׁנִּשְׁאַרָה בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל לְאַחַר חֲרָבֵן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ. עִם מוֹתוֹ בָּרַחוּ הַנִּשְׁאָרִים לְמַצָּרִים

וְשֵׁם הַשִּׁנָּה אוֹתָם יָדוּ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל, שֶׁהֶעֱנִישׁ אוֹתָם בְּאַכְזָרִיּוֹת רַבָּה. יוֹם זֶה, שָׁבוּ נִשְׁלַם חֶרְבֵּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן, נִקְבַּע עַל-יְדֵי חֲזו"ל לְיוֹם צוֹם. בְּקִבְעוֹת הַשָּׁנָה שְׁיִזְיוֹם ג' בְּתַשְׁרִי חֹל בְּשַׁבָּת, נִדְחָה הַצּוֹם לְיוֹם רִאשׁוֹן ד' תַּשְׁרִי.

"מִצּוֹת עֲשֵׂה מִדְּבָרֵי הַנְּבִיאִים לְהַתְעַנּוֹת בַּיָּמִים שְׂאֲרָעוּ צָרוֹת לְאַבְרָהָם. וְתִקְלִית הַתַּעֲנִית הִיא כְּדִי לְעוֹרֵר אֶת הַלִּבָּבוֹת לְפַקֵּחַ עַל דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, וְתִהְיֶה זֹאת זְכָרוֹן לְמַעֲשֵׂיו הָרָעִים וּמַעֲשֵׂי אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ כְּמַעֲשֵׂיו עֲתִידָה עַד שֶׁנִּגְרַמוּ לָהֶם וּלְנוֹ אוֹתָן הַצָּרוֹת. וּבִזְכוּת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, נָשׁוּב לְהַטִּיב...

"וְלָכֵן חַיֵּב כָּל אָדָם לְשִׁים אֶל לִבּוֹ בְּאוֹתָן הַיָּמִים לְפַשְׁפֹּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וּלְשׁוּב מִהֵן, כִּי אִין הָעֵקֶר בְּתַעֲנִית (הַהִמְנָעוֹת מֵאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה) וְאִין הַתַּעֲנִית אֵלָּא הַכְּנָה לְתְּשׁוּבָה. לָכֵן, אוֹתָם אֲנִישִׁים שֶׁקִּשְׁמֹתָעֲנִים הוֹלְכִים בְּטִיּוֹל וּמִבְּלִים אֶת הַיּוֹם בְּדְבָרִים בְּטִלִּים, תִּפְסוּ אֶת הַטִּבָּל וְהִנִּיחוּ אֶת הָעֵקֶר".

(קצור שֶׁלְחָן עֲרוּךְ קכ"א, א)

בְּפָרוֹת

לְוָקָחִים תִּרְנַגּוּל לְזָכַר, וְתִרְנַגְלָת לְנִקְבָּה. נוֹטְלִים אֶת הַ"בְּפָרָה" בְּיָד וְאוֹמְרִים אֶת הַנֶּסֶח "בְּנֵי אָדָם", מְסוֹבְבִים אֶת הָעוֹף מֵעַל הָרֹאשׁ כְּשֶׁאוֹמְרִים "זֶה חֲלִיפְתִּי", "זֶה תְּמוּרָתִי", "זֶה בְּפָרְתִּי".

אֶת סֵדֶר הַבְּפָרוֹת (מ' בְּנֵי אָדָם" עַד "אַרְבֵּים וְלִשְׁלוֹם") אוֹמְרִים שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. שׁוֹחֲטִים אֶת הַ"בְּפָרָה", מְכַסִּים אֶת הַדָּם שֶׁנִּשְׁפָּךְ עַל הָאָרֶץ בְּעֵפֶר וּמִבְּרָכִים "עַל כְּסוּי דָם בְּעֵפֶר". אֶת בְּנֵי הַמַּעֲסִים, הַכֶּבֶד וְהַקְּלִיּוֹת זוֹרְקִים לְמִקְוֹמוֹת בָּהֶם יְכוּלִים עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם לְקַחְתָּם (עַל גִּגּוֹת אוֹ חֲצָרוֹת) – לְפִי שֶׁרָאוּ לְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת בַּיּוֹם זֶה כְּדִי שֶׁיִּרְחֲמוּ עָלֵינוּ מִן הַשָּׁמַיִם. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזו"ל: "כָּל הַמֵּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת – מֵרַחֵם עָלֵינוּ".

שַׁבַּת שׁוּבָה

הַשַּׁבָּת שֶׁבֵּין רִאשׁ-הַשָּׁנָה לְיוֹם-הַכִּפּוּרִים נִקְרָאת "שַׁבַּת שׁוּבָה" מִפְּנֵי שֶׁמִּפְּטִירֵין בָּהּ בְּפָרָק "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ". יֵשׁ הַקּוֹרְאִים לָהּ "שַׁבַּת תְּשׁוּבָה" מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּתוֹךְ עֲשָׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה.

א תשובה ליכט

מנהג בית הרב להדליק בשבת-שוקה "תשובה ליכט" – "גר תשובה".
בשנה זו, ש'שבת שוקה' מגיעה בהמשך לראש-השנה, מדליקים את הנר על-ידי
העברת אש מגר דולק.

התעוררות בתשובה

נהוג בכל תפוצות ישראל שהרב דורש בשבת-שוקה בבית-הכנסת בעניני תשובה,
כדי לעורר את העם לתשובה.

ו' תשרי

ו' תשרי הוא יום ה'יארצייט' של אם כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו, הרבנית
הצדקנית מרת חנה שניאורסון. היא נפטרה בערב שבת-קדש בעלות המנוחה, ומקום
מנוחתה בניו-יורק.

כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו נהג להתועד ביום זה (וכשחל בימי החול נהג לסים
מסכת בתחלת ההתועדות).

כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו יסד קרן, הנקראת בשם "קרן חנה". מטרת הקרן
לעזר בהלוואות בתנאים נוחים ולזמן ממשך לבנות-ישראל, שתוכלנה להמשיך את
למודי הקדש שלהן.

כן נוסדו מוסדות חנוך הנקראים "בית חנה".

עֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים

תַּפִּילַת שַׁחֲרִית

בְּעֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים אֵין אוֹמְרִים "מִזְמוֹר לַתּוֹדָה", תַּחֲנוּן וְ"אֲבִינוּ מִלִּפְנֵינוּ".

חֲלָקַת לְעֻקָּא

לְאַחַר תַּפִּילַת שַׁחֲרִית עוֹבֵר כָּל אֶחָד מִן הַמַּתְפַּלְלִים לִפְנֵי הַגָּבַאי, הַמְּחַלֵּק לְכָל אֶחָד פְּרוּסַת עוֹגַת דְּבִשׁ ("לְעֻקָּא").

כְּבוֹד-קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר נִשְׂיָא דּוֹרְנוּ נִהַג לְחַלֵּק לְחֲסִידִים בְּכָל שָׁנָה "לְעֻקָּא" בְּדִלְתַּת חֲדָרוֹ, וְאַחֵל לְכָל אֶחָד "שָׁנָה טוֹבָה וּמִתּוֹקָה".

הַרְבֵּי הַרִּי"צ אָמַר שֶׁזֶהוּ מִנְהַג עַתִּיק, הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב הָיָה אוֹמֵר "אֲנִי נוֹתֵן לָךְ 'לְעֻקָּא' – הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִתֵּן לָךְ שָׁנָה טוֹבָה".

הַרְבֵּי הַרִּי"ב הוֹסִיף: "שָׁנָה טוֹבָה וּמִתּוֹקָה".

כְּבוֹד-קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר נִשְׂיָא דּוֹרְנוּ בָּאֵר בְּאַחַת מִשִּׁיחּוּתָיו הַקִּדּוּשׁוֹת בְּעֶנְיֵן ה'לְעֻקָּא': "עֲנֵנִי זֶה הוּא שְׂבָאָם נִגְזַר עָלַי חֶסֶד וְשְׁלוֹם שִׁינְדֵּקֶק לְמִתְנַת בִּשְׁוֹר וְדָם, יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּקַבִּלַת ה'לְעֻקָּא".

סְעוּדַת יוֹם טוֹב

"כָּל הָאֹכֵל וְשׁוֹתֵה בִּתְשִׁיעִי וּמִתְעַנֶּה בְּעִשְׂרִי, מַעֲלָה עָלָיו הַכֶּתוּב כִּאֲלוּ הִתְעַנָּה תְּשִׁיעִי וְעִשְׂרִי" (מִסֵּכַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה).

מִצְוָה לֵאכֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּעֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים וְאוֹכְלִים סְעוּדָה מְקֻדָּם יוֹתֵר בַּיּוֹם, בְּנוֹסָף עַל סְעוּדָה הַמִּפְסָקָת.

טוֹבִלִּים אֶת פְּרוּסַת "הַמּוֹצִיא" בְּדִבֶּשׁ (מַעֲשֶׂה רַב: כְּבוֹד-קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר נִשְׂיָא דּוֹרְנוּ הָיָה נוֹהֵג לְטַבֵּל אֶת פְּרוּסַת "הַמּוֹצִיא" גַּם בְּמִלַּח וְגַם בְּדִבֶּשׁ).

מִהֲדָרִים לֵאכֹל דָּגִים בְּסְעוּדָה הָרִאשׁוֹנָה.

אֹכֵלִים "קָרַעפֿלאַך" (חתיכות בֶּשָׂר מְשֻׁלוֹת, עֲטוּפוֹת בִּבְצֵק מְשֻׁלֵּשׁ). וְהִסְבֵּה לָכֵד:
הַבֶּשֶׂר רוֹמְזוּ לְדִין וְהַבְּצֵק הַמְכֻסָּה אוֹתוֹ רוֹמְזוּ לְרַחֲמִים. וּמַחְבְּרִים אוֹתָם יַחַד, לְמִזְג
וְלִהְיוֹתִיק 'מִדַּת הַדִּין' עַל־יְדֵי 'מִדַּת הַרַחֲמִים'.

אִין אֹכֵלִים שׁוּם, בִּיצִים אוֹ שְׁמֶשֶׁם בְּסֻעֻדָּה הַשְּׁנִיָּה.

אִין לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב יוֹם־הַכַּפּוּרִים אֵלָּא מֵאֹכֵלִים הַקָּלִים לְעֹכּוֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִהְיֶה בְטָנוֹ
מְלֹאָה וְלִבּוֹ גַּם בְּתַפְלוֹת יוֹם־הַכַּפּוּרִים.

בְּקִשַׁת מַחִילָה

"עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמָקוֹם – יוֹם־הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר. עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֶבְרִי – אִין
יוֹם־הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר, עַד שֶׁיִּרְצֶה אֶת חֶבְרִי" (מִסְכֵּת יוֹמָא).

מִשּׁוּם כִּךְ מִפִּי־כָל אֶחָד אֶת חֶבְרִי וּמִבְקֵשׁ אֶת סְלִיחָתָם, כֵּן וְאוֹלֵי חֹטֵא כְּנֻגָּם וְהוּא
לֹא יָדַע אוֹ שָׂכַח. וְאִם יֵשׁ בְּיָדוֹ מִן הַגָּזֶל – יַחְזֹר וַיִּפִּיֵס אֶת חֶבְרִי עַד שֶׁיִּמְחַל לוֹ.

הָאִישׁ אֲשֶׁר מִבְקֵשִׁים מִמֶּנּוּ מַחִילָה יִמְחַל בְּלֵב שָׁלֵם וְלֹא יִהְיֶה אֲכֹזֵרִי.

וְאָמְרוּ חֲזו"ל: "כָּל הַמַּעֲבִיר עַל מַדּוּתֵיו – מַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו".

מִלְקוֹת

נוֹהֲגִים לְקַבֵּל לִפְנֵי תַּפְּלַת מִנְחָה 39 מִלְקוֹת, בְּרִצּוּעָה שֶׁל עוֹר – וְכֵן לְמִלְקוֹת שֶׁהֵיוּ
מִכִּים אֶת עוֹבְרֵי הָעֲבֵרָה בְּזִמְנֵן שֶׁסִּנְהֲדִרִין הִיתָה קִיָּמָה.

בְּשָׁעָה שֶׁמִּלְקִים אוֹתוֹ מִתְנוּדָה וְאוֹמֵר בְּלַחֲשׁ, (הַמִּלְקָה וְהַלּוֹקָה) אֶת הַפֶּסוּק "וְהוּא
רַחוּם יִכְפֹּר עֲוֹנוֹ" 3 פְּעָמִים.

טְבִילָה בַּמִּקְוָה

יֵשׁ נוֹהֲגִים לְטָבֵל קֶדֶם תַּפְּלַת מִנְחָה, וַיֵּשׁ טוֹבְלִים אַחֵר סֻעֻדָּה הַמַּפְסָקָה. לְפִי מִנְהַג
חַב"ד טוֹבְלִים שְׁתֵּי פְּעָמִים וּבְכָל פֶּעַם 3 טְבִילוֹת כְּדֵי לְצַאֵת לְכָל הַדְּעוֹת, לִפְנֵי תַּפְּלַת
מִנְחָה כְּדֵי לְהִתְנוּדוֹת בְּטָהֳרָה, וְאַחֵר סֻעֻדָּה מַפְסָקָה – כְּדֵי שִׁיְהֶיּה סְמוּךְ לְיוֹם־הַכַּפּוּרִים.

תַּפְּלַת מִנְחָה

מִתְפַּלְלִים בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל. בְּתַפְּלַת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה מוֹסִיפִים "סֵדֶר וְדוּי", כְּשֶׁמְזַכְּרִים
אֶת הַחֹטֵא מִכִּים בְּאֶגְרוֹף עַל הַלֵּב.

סדר ודוי ונקא בתפלת המנחה: "לפי שאין יום-הכפורים מכפר בלי תשובה והודוי הוא מעקר התשובה, ושמא יארע לו אסון בעת סעודה המפסקת בגלל האכילה, ולא יוכל להתנודות ביום זה". (יומא)

סעודה מפסקת

מקדימים לאכל את הסעודה המפסקת:

טובלים פרוסת "המוציא" בדבש.

אוכלים מאכלים הנוחים לעכול.

לא אוכלים דגים בסעודה זו.

יש לגמור את הסעודה לפני שקיעת החמה. מנהגנו לצום 26 שעות (זאת אומרת 25 שעות מלאות ועוד קצת מהשעה ה-26), לכן יש להפסיק לאכל 26 שעות לפני צאת הכוכבים של מוצאי יום-הכפורים.

כבוד החג

לאחר סעודה המפסקת לובשים הגברים (הנשואים לפחות שנה) את ה"קיטל" הלבן, אותו לובשים במשך כל יום-הכפורים, ומתעטפים בטלית מבעוד יום כדי לברך על העטיפה (בלילה אין מברכים).

חולצים את נעלי העור.

ברכת הבנים

לפני היציאה לבית-הכנסת מברך ראש המשפחה את כל אחד ואחת מצאצאיו בברכת הבנים, הנאמרת בגסס ברכת הפהנים ("יברכה . . שלום") וברכות נוספות.

כבוד-קדשת אדמו"ר הנה עולה על כמה לאחר תפלת המנחה ומשמיע לפני תלמידי התמימים את ברכתו – ברכת פהנים וחתומה וגמר חתימה טובה, להתעוררות תשובה אמתית.

א לעפעדיקע ליכט

כל אדם גשוי מדליק "נר חיים" – "א לעפעדיקע ליכט".

יום הכּפּוּרִים

כּל נְדָרִי

אָמְרוּ חֲז"ל: "הַרְוָצָה שֶׁלֹּא יִתְקַיְמוּ נְדָרָיו כָּל הַשָּׁנָה – יַעֲמֹד בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וַיֹּאמֶר: כָּל נְדָר שֶׁאֲנִי עֹתִיד לְגַדֵּר – יִהְיֶה בָטֹל". (מִסֵּכַת נְדָרִים)

נִהְיָ לֹאמַר "כָּל נְדָרִי" עִם כְּנִיסַת יוֹם־הַכּפּוּרִים. מִכֵּיּוֹן שְׂיֹם־הַכּפּוּרִים הוּא יוֹם סְלִיחָה וְתַשׁוּבָה, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִטָּהֵר מֵעֲוֹנוֹתָיו בְּיוֹם זֶה וְאִם נְדָר אָדָם בְּמִשְׁךְ יָמֵי הַשָּׁנָה נְדָר וְהוּא זֹכֵרוֹ – חָיֵב לְקַיְמוֹ. אִם לֹא קִיְמוֹ, אֵין יוֹם־הַכּפּוּרִים מְכַפֵּר עָלָיו וְאֵינוֹ פֶּטוּר מִלְּקַיֵּם נְדָרוֹ.

גַּם אִם אֵינוֹ זֹכֵר אֶת נְדָרוֹ, וְכֵן אִם נְדָר לְקַיֵּם דָּבָר לְאַחַר יוֹם־הַכּפּוּרִים וַיִּשְׁכַּח לְקַיְמוֹ – יֵשׁא חֲטָאוֹ עַל שֶׁעָתָה נְדָרוֹ (שֶׁהָיָה לְפָנֵי יוֹם־הַכּפּוּרִים), וְנִמְצָא שֶׁהָיָה שְׂרוֹי בְּחַטָּא נְדָרִים שֶׁאֵינוֹ מִתְּכַפֵּר בְּיוֹם־הַכּפּוּרִים.

תּפִּלַּת עֶרְבִית

"בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" – בְּקוֹל רָם.

קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמִּטָּה

"בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" – בְּקוֹל רָם.

תּפִּלַּת שַׁחֲרִית

אֵין מְבָרְכִים בְּבִרְכוֹת הַשַּׁחַר "שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרָתִי" מִכֵּיּוֹן שֶׁבִּרְכָּה זוֹ מְבָרְכִים עַל נַעֲלִית נַעֲלִים, וּבְיוֹם־הַכּפּוּרִים אֵין נוֹעֲלִים נַעֲלִים.

גַּם בְּקְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁאֹמְרִים קֹדֶם הַתּפִּלָּה, אֹמְרִים "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד..." – בְּקוֹל רָם.

קְרִיאַת הַתּוֹרָה

קוֹרְאִים אֶת פָּרֶשֶׁת אַחֲרֵי־מוֹת, בָּהּ מְדַבֵּר עַל עֲבוֹדַת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם־הַכּפּוּרִים.

מפטר: קרבנות היום בפרשת פנחס.

הפטר: מישעיהו נ"ז – "ואמר סולו סולו" – על הצום והתשובה.

הזכרת נשמות

"פפר לעמך ישראל" – אלו החיים, "אשר פדית" – אלו המתים. מלמד שהמתים צריכים בפרה, וכפרתם היא התפלה והצדקה של החיים שעושים לזכות המתים. (ספרא) אומרים תפלת "זכור" לעלוי-נשמות הנפטרים. מי שאביו ואמו חיים – יוצא מבית-הכנסת בשעת הזכרת נשמות.

תפלת מוסף

חזרת הש"ץ של תפלת מוסף כוללת את סדר העבודה של יום-הכפורים, שבפרת ישראל היתה תלויה בעבודה זו.

נוהגים להשתחוות ארצה (לכרע על הברכים ולפל על הפנים) ארבע פעמים: (א) בתפלת "עלינו לשבח", בשאומר החזן "ואנחנו כורעים ומשתחוים". (ב) בשאומר בסדר העבודה: "והכהנים והעם כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא מפרש יוצא מפי כהן גדול בקדשה ובטהרה היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם".

באם רצפת בית-הכנסת עשויה מאבנים, צריך לפרש מפה או גר, מפיון שאסור להשתחוות על רצפת אבן מחוץ למקדש.

תפלת מנחה

קריאת התורה: פרשת העריות שבסדר אחר-ימות.

הפטר: ספר יונה – כל הספר.

בספר יונה מספר על ניגוה, העיר הגדולה, שאמר ה' להחריבה בחטאי הרבים. והוא, ברוך-הוא, כביכול חזר בו ממוחשבתו וחמל על העיר ועל יושביה אחרי שהם חזרו בתשובה שלמה.

ומהם לומדים שלא השק והתענית גורמים, אלא תשובה ומעשים טובים גורמים. שכן, באנשי ניגוה לא נאמר: "וירא אלקים את שקם ותעניתם", אלא כך נאמר: "וירא אלקים את מעשיהם, כי שבו מדרךם הרעה". (מסכת תענית)

תפלת נעילה

סמוך לשקיעת החמה מתחילים להתפלל תפלת 'נעילה' וממשיכים עד סיומו של היום.

בפשוטות נקראת התפלה בשם 'נעילה' על-שם נעילת השערים לקראת סוף היום, אך מרביתנו נשיאינו מקבל, כי בזמן זה ננעלים בכול הקדוש-ברוך-הוא ובגוי-ישראל לבדם, מבלי יכולת לאף מקטרג מבחוץ להכנס.

פותחים את ארון-הקדש בתחלת 'נעילה' ונשא פתוח במשך כל התפלה. אומרים "חתמנו" במקום "כתבנו".

אומרים "וחתם" במקום "וכתוב", "ונחתם" במקום "ונכתב".

לאחר תפלת 'נעילה' אומרים בקול רם את הפסוקים: "שמע ישראל..." – פעם אחת, "ברוך שם כבוד..." – שלש פעמים, "ה' הוא האלקים" – שבע פעמים.

באמצע הקדיש האחרון של תפלת 'נעילה' תוקעים בשופר תקיעה אחת ואומרים: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה". לפני התקיעה מנגנים "מארש נפוליון" בשמחה, כי בטוחים שנמחלו כל עונותינו.

נגון זה מושך בבית-מדרשו של כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו בהתלהבות גדולה במיוחד. הרבי נהג לעלות על כסאו (ובשנים מאחרות על כמה מגבהת במיוחד), כסה את פניו בטליתו, וכשפגיו כלפי הקהל, נצח ועודד בשמחה עצומה את השירה הנרגשת והנלהבת.

תפלתו של הפפרי | ספור

נער פפרי אחד הזדמן ביום הקדוש – יום-כפור לבית-הכנסת. הנער שהיה בור ועם-הארץ ולא ידע צורת אות – היה יושב כל יום-הכפורים בבית-המדרש ולא התפלל, רק מקשיב ומסתכל בפני החזן באין אמר ודברים.

ההתרגשות הגדולה בבית-הכנסת הלכה וגברה לקראת תפלת הנעילה של יום-הכפורים, ומששמע הנער את הצעקות והיללות – נשבר לבו בקרבו. ומשום שמפל קריאות העופות שבפפר היה קול התרגול חביב עליו ביותר, נגש הנער לעבר ארון-הקדש וקרא בשעת אימה זו עם תפלת 'נעילה' בכל כוחו:

"קוֹ-קוֹ-רִיקוֹ... קוֹ-קוֹ-רִיקוֹ... ה' רַחֵם נָא!

"קוֹ-קוֹ-רִיקוֹ... קוֹ-קוֹ-רִיקוֹ... ה' שְׁלַח יְשׁוּעָה!" - - -

קם רעש בבית-המדרש ובקשו לגרשו בחרפה, אך הנער קרא בבכי מר: "גם אני יהודי ואֵלֵקִיכֶם הוא גם שלי!"

בית-מדרשו של הבעל-שם-טוב גדוש ומלא. בלם מתכוננים בחיל וברעדה לתפלת 'נעילה', הבעל-שם-טוב מרבה בבכיות ובתחנונים יותר מהרגיל. הבינו בלם שהמציב חמור וכי יש קטרוג מן השמים, התאמצו אף הם בתפלות ובבכיות עצומות מעמק הלב. המתפללים בבית-הכנסת והנשים בעזרת-הנשים בשמיעם את זעקתם של הבעל-שם-טוב הקדוש ותלמידיו, נשבר לבם בקרבם ובכו אף הם בכי רב.

כשהגיע זמן תפלת ערבית והבעל-שם-טוב ותלמידיו עומדים עדין על עמדם, מתאמצים ומתחזקים בתפלתם, הבינו בלם שהמציב נורא, געו בלם בבכי מר והרעש הגיע לשיאו...

וממש באותו הזמן ארע המקרה של בן הכפר... ה"קוֹ-קוֹ-רִיקוֹ... רַחֵם נָא!..."

כעבר דקות אחדות נשמע קולם של הבעל-שם-טוב ותלמידיו הממהרים לסיים את התפלה. פגי הבעל-שם-טוב נהרו מגיל.

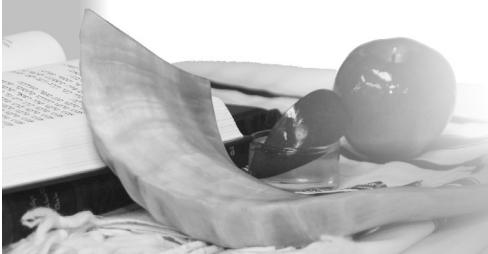
בסעודת מוצאי יום-הכפורים ספר הבעל-שם-טוב על הקטרוג שהיה על עדת ישראל, הרגז בשמים היה רב, ספנה אימה על בלם... ורק קריאתו התמימה של בן הכפר גרמה קורת-רוח למעלה ובטלה הקטרוגים מעל העדה.

במוצאי יום-הכפורים יוצאת בת-קול ואומרת:

"לך אכל בשמחה את לחמך

ושתה בלב טוב את יינך,

כי כבר רצה אֱלֹקִים את מעשיך."

מה משיביע את הלב? | ספור

באחת השנים, במוצאי יום-הכפורים עם תום תפילת ערבית, היה רבי לוי-יצחק מברדיצ'ב נסער ופנה לחסידיו: "הביאו לי משהו שישיביע את לבי!".

אצו חסידיו למלא את מבקשו. אחד הביא כוס תה, השני מגדנות ומיני מאפה, והשלישי הלך להכין סעודה במהירות.

משראה רבי לוי-יצחק את הנעשה, הביע את מורת-רוחו: "זה לא משיביע את לבי!", אמר.

כשארשת של תמיהה על פניהם הטו חסידיו און לשמוע מפי קדשו, מה בכל זאת ישיביע את לבו.

"הביאו נא מסכת סנה מלמוד-בבלי!", פנה אליהם.

עתה משפכר הבינו מה באמת משיביע את לבו, אצו למלא את מבקשו.

קבל רבי לוי-יצחק את הגמרא, נשק לה בחם, והחל ללמוד בחשק ובהתלהבות. חלפה שעה, חלפו שעות, וגם שלש ורבי לוי-יצחק עדין שקוע בלמודו.

כל האנשים קבר היו מזמן בבתייהם לאחר שהיטיבו את לבם במאכל ומשתה, ורבי לוי-יצחק עדין שקוע בלמודו וקולו מתנגן בערגה.

יודעים אתם ילדים יקרים, מתי אכל רבי לוי-יצחק? מתי הוא שבר את הצום?

ובכן, רבי לוי-יצחק שבר את הצום ונגש לאכל רק כשהחלה השמש להפציע, תוך כדי שהוא עורך סיום על מסכת סנה...

חג הסוכות

"בסוכת תשבו שבועת ימים... למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" – הם היו ענני-כבודו, שהקיפם בהם לצל, לבל יבה בהם שרב ושמש. ודגמא לזה צונו לעשות סוכות העשויות לצל, כדי שנוכיר נפלאותיו ונוראותיו.

ולכן צריך כל אדם לבנון בשיבתו בסוכה שיושב בה, כדי לקיים מצות הקדוש-ברוך-הוא שצונו לישב בסוכה, זכר ליציאת מצרים.

ומצוה לתקן הסוכה ולבנותה כלה מיד למחרת יום-הכפורים אחר יציאה מבית-הקנסת. מצוה הבאה לידו אל יחמיצנה.

(ש"לחן ערוך אדמו"ר הזקן, סימן תרכ"ה)

בגית הסוכה

הסוכה צריכה לעמוד תחת כפת השמים.

אין לעשות סוכה במקום שיצטער אחר-כך מהשיבה בה, כגון: מקום עם ריח לא טוב, רוחות, יתושים וכדומה.

כל החמרים כשרים לדפנות, גם קירות הבית ואילנות מחברים.

דפנות הסוכה צריכים להיות חזקים כדי לעמוד במשך כל ימי החג.

גבה הדפנות צריך להיות לפחות עשרה טפחים ולא יותר מעשרים אמה (9.4 מטרים).

דפנות המגבהות מהקרקע מעל לשלשה טפחים – פסולים.

תחלה מקימים את הדפנות ולאחר מכן מניחים את הסוכה.

רצוי שלסוכה יהיו ארבע דפנות, בחסר בררה די גם בשלשה דפנות. ומנהג

חב"ד להדר בארבע דפנות.

עלים המתגבשים או נושרים מהר – פסולים לסיכוך אפילו בעודם רעננים.

דברי מאכל פסולים לסקה.

מרבם בסקה על-מנת שהצל יהיה ברב הסקה. ומנהג חב"ד להרבות ביותר בסקה.

אין לחבר את הסקה לדפנות במסמרים או בחבלים.

סבת החג – דפנותיה, קשואיה, סקה – יש בהם קדש סקה ואסורים בשמוש אחר ובהנאה אחרת במשך כל ימי החג אפילו שנפלו מהסקה.

אין מנהגנו בנוי סקה. ואמרו רבותינו נשיאנו, כי האדם היושב בסקה הוא הנו "נוי הסקה".

"בספות תשבּו שבעת ימים" (ויקרא כג, מב)

פרוש המלה "תשבּו" הוא תדורו. כלומר, כדרך שאדם דר כל השנה בביתו, חייב הוא לדור בסקה במשך ימי חג הסכות.

אמרו חכמים: כל שבעת הימים עושה אדם ביתו ארעי וסכתו קבע. כיצד? אוכל ושותה בה, לומד בה, משוחח ושוהה בה כל ימי סכות בין ביום ובין בלילה.

כל שבעת ימי הסכות אסור לאכל מחוץ לסקה ארוחות קבע. כלומר: ארוחה שיש בה לחם או דברי מאכל אחרים. המהדרים מקפידים לאכל אפילו אכילה ארעית בסקה. וכן מנהגנו.

בכל ארוחת קבע בסקה מברכים "לישב בסקה" אחרי ברפת "המוציא" או "מזונות". שכת לברך "לישב בסקה" ונזכר באמצע הסעודה או אפילו לאחר שגמר אכילתו – צריך לברך, מכיון שגם הישיבה שיושב בסקה אחר-כך היא מצוה.

נשים פטורות ממצות סקה.

על הסקה להיות נקיה ללא שאריות כלי מטבח או מזון.

מנהגנו להשתדל לזכות במצות סקה את אחינו בני-ישראל שאין להם סקה משלהם. למטרה זו מסתובבות סכות נידות ומזכים בהן אנשים במצות סקה בימי חול-המועד.

ארבעת המינים

"ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל".
(ויקרא כג, מ)

"פרי עץ הדר" הוא אתרוג, שטעם עצו ופריו שונה, ושיהיה נאה והדר בתארו ובגדולו.
"כפת תמרים" זה לולב, הגדל על אילן של תמרים. "וענף עץ עבת" זה הדס. "וערבי נחל"
האמור בתורה הוא מין ערבה ידוע הנקרא כן, על-שם עליו המשיכים וחלקים פנחל.

דיני האתרוג

צבעו הטבעי של האתרוג הבשל הוא צהב, וכשהוא ירק מאוד, עדין הוא פרי בשר –
ופסול, התחיל להצהיב קצת – פשר.

צריך שיהיה האתרוג נקי מפל פתם, בלי שום נקב או סדק ושלא תתקלף הקלפה.

אתרוג היבש – פסול.

נפל העקץ או הפטם – פסול, אבל אם לא היה פטם מלכתחלה, דהינו שנפל מעצמו
במהלך גדילתו כשהיה עוד מחבר לעץ – פשר.

צורת האתרוג כמגדל, הינו: רחב מלמטה וצר למעלה.

דיני הלולב

לולב צריך להיות ישר, לא כפוף ולא יבש. ושכל עליו יהיו צמודים לשדרה.

יש להקפיד שעלי הלולב הגדלים תאומים יהיו מחברים ולא מפרדים. במיוחד בעלה
האמצעי שהוא מרפז הלולב. עלה זה אם הוא נפרד – פסול, אפילו אם מתחלת גדולו
היה העלה ללא תאום – פסול.

אורך הלולב (השדרה) לפחות 32 ס"מ.

צריך להקפיד שאורך שדרת הלולב גבוהה לפחות בשמונה ס"מ מגובה ההדסים
והערבות.

לולב שנקטם ראשו – פסול.

לולב מדקל הקנרי (דומה ללולב) – פסול.

דיני ההדס

ההדס צריך להיות ירק ורענן בכל ארפו. יבש – פסול.
על ההדס להיות מושלש. הינו: שהעלים גדלים בו בשלוש ויוצאים מטבעת אחת שונה.
נקטם ראשו – פסול.
ארוך ההדס לפחות 24 ס"מ.

דיני הערבה

הערבה הכשרה, היא הערבה אשר גדלה בדרך כלל בנחלים. צריך להיות לה קנה אדם ועלים ארוכים ומשוכים בנחל.
עלי הערבה צריכים להיות ירקים ולחים.
נשרו ממנה רב העלים – פסולה. ערבה יבשה – פסולה.
ארוך הערבה לפחות 24 ס"מ.

מצות נטילת לולב

מתחילים לטל לולב מהיום הראשון של חג הסוכות.
משפיעים ומקדימים לקיים מצות לולב ואין אוכלים לפניה. את הלולב נוטלים ביד ימין כשאליה מאגדים הערבות וההדסים, מרימים אותם כנגד החזה כששדרת הלולב כנגד פניו.
מברכים בעמידה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב".
נוטלים ביד שמאל את האתרוג, ומצמידים אותו ללולב.
מנענעים את כלם לארבע רוחות השמים.
בפעם הראשונה שנוטלים לולב מברכים גם ברכת "שהחינו".
הרוצה לטל לולב של חברו, מבקש ממנו שיתן לו את ארבעת המינים במתנה, והנותן יתנה עמו שזוהי "מתנה על-מנת להחזיר".

אָמרוּ רבוּתֵינוּ:

כִּידוע, כָּל אֶחָד מֵאַרְבַּעַת הַמִּינִים שׁוֹנָה מִרַעְהוּ. לְאַתְרוּג יֵשׁ גַּם טַעַם וְגַם רִיחַ. הוּא מְזַכֵּיר לָנוּ אֶת הָאֲנָשִׁים בָּעַם-יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם גַּם תּוֹרָה וְגַם מַעֲשִׂים טוֹבִים.

לְלוּלָב יֵשׁ רַק טַעַם (הַתְמָרִים) וְאֵין לוֹ רִיחַ. הוּא מְזַכֵּיר לָנוּ אֶת אוֹתָם הַיְּהוּדִים שֶׁאִמָּנָם אֵין הֵם עוֹשִׂים מַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲךָ הֵם לוֹמְדִים תּוֹרָה.

הַהֶדֶס לְעֻמַּת זֹאת, יֵשׁ לוֹ רַק רִיחַ. וְהוּא מְזַכֵּיר לָנוּ אֶת אוֹתָם הַיְּהוּדִים שֶׁרַק עוֹסְקִים בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְלֹא עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

הָעֵרְבָה, אֵין לָהּ לֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ. וְהִיא כַּמּוֹכֵן מְזַכֵּרָה אֶת אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁלְצַעֲרָנוּ אֵין בָּהֶם לֹא תּוֹרָה וְלֹא מַצּוּוֹת.

וּמָה אוֹמֶרֶת לָנוּ הַתּוֹרָה?

דּוֹקֵא כְּשֶׁכָּל הַמִּינִים הִלְלוּ אֱלֹהִים יַחְדָּו, אֶפְשָׁר לָקִים אֶת הַמַּצֵּנָה. אִם יִחְסַר אֶחָד מֵהֶם, אֶפְלוּ עֵרְבָה, כָּכֵר לֹא נוֹכַל לָקִים אֶת מַצֵּנֹת אַרְבַּעַת הַמִּינִים לְרִצּוֹן לִפְנֵי ה'.

הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה שֶׁכָּל הַמִּינִים שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ אֱלֹהִים יַחְדָּו, וְרַק כִּד כָּלל יִשְׂרָאֵל מִשְׁלָם.

עוֹד רוֹמְזִים אַרְבַּעַת הַמִּינִים לְכָל גּוֹף הָאָדָם: הָאֶתְרוּג דּוֹמֶה לִלֵב, וְשִׁדְרַת הִלּוּלָב לְעֻמּוּד הַשִּׁדְרָה שֶׁל הָאָדָם. עַלִי הַהֶדֶס נִרְאִים כַּעֲנִיִּים וְעַלִי הָעֵרְבָה כְּשִׁפְתֵי הַפֶּה.

בְּשַׁעַת נְטִילַת הִלּוּלָב אָנוּ מְגַבִּיהִים אֶת כָּל גּוֹפְנוּ וּמַתְחִיבִים לַעֲבֹד אֶת ה' בְּכָל גּוֹפְנוּ – "כָּל עֲצָמוֹתַי תִּאֲמַרְנָה ה' מִי כְמוֹדִי".

ה'אֲשִׁפִּיזִין' בְּרֵאֵי הַחֲסִידוֹת

כְּתוּב בַּזֹּהַר הַקְדוּשׁ שֶׁבְּשַׁבָּעַת יָמֵי חַג הַסִּפּוֹת בָּאִים לִסְפָּה "אֲשִׁפִּיזִין עֵילָאִין" ("אוֹרְחִים נְעִלִים" בְּשִׁפְהַת הָאֲרָמִית) – שֶׁבָּעָה צַדִּיקִים: אַבְרָהָם, יִצְחָק, יַעֲקֹב, מֹשֶׁה, אֹהֲרֹן, יוֹסֵף, דָּוִד. (וּבְמָקוֹם אַחֵר בַּזֹּהַר הַקְדוּשׁ מוֹפֵיעַ גַּם שְׁמוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יַחַד עִם הָאֲשִׁפִּיזִין).

הֵם בָּאִים כָּלֶם יַחְדָּו אֲךָ בְּכָל יוֹם יֵשׁ אֶת הָאוֲשִׁפִּיזָא הַעֲקָרִי הָעוֹמֵד בְּרֵאשׁ:

ביום הראשון – אברהם אבינו, ביום השני – יצחק אבינו, ביום השלישי – יעקב אבינו, ביום הרביעי – משה רבנו, ביום החמישי – אהרן הכהן, ביום השישי – יוסף הצדיק, ביום השביעי – דוד המלך.

בנוסף על האשפיזין שנתבארו בזהר הקדוש, ישנם גם אשפיזין של נשיאי החסידות: ביום הראשון – הבעל-שם-טוב, ביום השני – המגיד ממזריטש, ביום השלישי – כבוד-קדשת אדמו"ר הזקן, ביום הרביעי – כבוד-קדשת אדמו"ר האמצעי, ביום החמישי – כבוד-קדשת אדמו"ר הצמח-צדק, ביום השישי – כבוד-קדשת אדמו"ר מהר"ש, ביום השביעי – כבוד-קדשת אדמו"ר הרש"ב, בשמיני-עצרת ובשמיחת-תורה – כבוד-קדשת אדמו"ר הרי"צ וכבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו.

ה'אשפיזין' הם אורחים. הרמב"ם כותב שאם אדם אינו משמח עניים ואמללים בבשר וזין, אף אם הוא עצמו יש ושמח כראוי ביום-טוב אין זו שמחת מצוה. שמחת מצוה היא רק כאשר יש אורחים על שלחנו.

מכאן מבינים אנו את הדגש המיוחד בחג הסוכות לענין האשפיזין. הרי חג הסוכות הוא חג השמחה. תוספת של שמחה ביום-טוב הנה מתבטאת גם על-ידי הכנסת האורחים.

עתה נבוא לבאר מעט את הקשר בין האשפיזין השונים, אבות האמה ורועי החסידות.

ביום הראשון: אברהם אבינו והבעל-שם-טוב

הנקודה המשותפת בין אברהם אבינו לבעל-שם-טוב היא: הפצת האור האלקי. אברהם אבינו הנה הולך ומפרסם את שמו הגדול של הקדוש-ברוך-הוא בכל העולם. ומגיר את המון העם להכניסם תחת כנפי הקדוש-ברוך-הוא. גם הבעל-שם-טוב עוזר את אור הנהדות בנקודות שאיש לא חשב עליהן, והפיץ את אור החסידות בעולם.

ביום השני: יצחק אבינו והרב המגיד ממזריטש

הנקודה המשותפת בין יצחק אבינו למגיד ממזריטש היא: עבדת היות שניהם במקום אחד ללא נדידה כלל.

יִצְחָק אָבִינוּ לֹא יָצָא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְכִמּוּהוּ גַם הָרֵב הַמְּגִיד לֹא עָזַב אֶת מְקוֹמוֹ וְנָסַע לְמָקוֹם אֲחֵר, אֲלָא תִּלְמִידָיו בָּאוּ אֵלָיו לְשִׁמְעַת דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ. כּוֹחַם הָיָה בְּזֶה שְׁלֵמוֹת שְׂלֹא יָצְאוּ מִמְּקוֹמָם, הֵם הִצְלִיחוּ לַפְעֵל מִחוּץ לְמָקוֹמָם בְּעִנְיָנִים קְדוּשִׁים.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי: יַעֲקֹב אָבִינוּ וּכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן

הַנִּקְדָּה הַמְּשִׁתֶּפֶת בֵּין יַעֲקֹב אָבִינוּ לְכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן הִיא: "תוֹרָה".
עַל יַעֲקֹב אָבִינוּ מְסַפֵּר בַּתּוֹרָה שֶׁהָיָה "יוֹשֵׁב אֹהֲלִים" – אֹהֶלִי שֵׁם וְעֶבֶר – וְלָמַד תּוֹרָה. הָאֲדָמוֹ"ר הַצֶּמַח־צֶדֶק בָּאֵר שֶׁאֹהֶל־שֵׁם הַכּוֹנֵה לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב, וְאֹהֶל־עֶבֶר הַכּוֹנֵה לַתּוֹרָה שֶׁבַּע־לִפֶּה. הָאֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן נִקְרָא בְּפִי כָל "בַּעַל הַתִּנְיָא וְהַשְׁלָחוֹן־עֲרוּךְ", כְּמִרְמֹז בְּשֵׁמוֹ "שְׁנִיאֹר" שְׁנִי־אֹר – שְׁנֵי אֹרוֹת: הָאֹר בַּתּוֹרַת הַנִּגְלָה – הַשְׁלָחוֹן־עֲרוּךְ, וְהָאֹר בַּתּוֹרַת הַנִּסְתָּר – הַתִּנְיָא.

בַּיּוֹם הָרְבִיעִי: מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וּכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי

הַנִּקְדָּה הַמְּשִׁתֶּפֶת בֵּין מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי אֵף הִיא: "תוֹרָה".
מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְסַר אֶת נַפְשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה, וְהִיא נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לָמַד אֶת כָּלֵל יִשְׂרָאֵל אֶת פְּרִטֵי הַמִּצְוֹת שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּסִינֵי, גַּם אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבַּע־לִפֶּה שֶׁאֵין לָהּ סוּף. הָאֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי זָכָה לְבָאֵר וּלְהַרְחִיב אֶת תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת שֶׁהִיְתָה אֵז בְּנִקְדוּת כָּלִיּוֹת בְּלִבָּהּ, וְהַרְחִיבָה עַד לְהַכְנִיחַ וְהַשְׁגָּה.

בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי: אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וּכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הַצֶּמַח־צֶדֶק

הַנִּקְדָּה הַמְּשִׁתֶּפֶת בֵּין אֶהְרֹן הַכֹּהֵן לְכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הַצֶּמַח־צֶדֶק הִיא: "אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וְאַחֲדוּת יִשְׂרָאֵל".

אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הָיָה אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן לַתּוֹרָה. אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הָיָה מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לְמַעַן הַשְׁכֵּנַת שְׁלוֹם בֵּין יְהוּדִים וְצִין בְּמַדָּה זֹו שֶׁל "הַשְׁלוֹם".
כְּבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר הַצֶּמַח־צֶדֶק הָיָה זֶה שֶׁהִצְלִיחַ לְהַסִּיר אֶת הַמַּחְלֻקוֹת בָּעַם הַיְּהוּדִי, וְהַבִּיאֹ לְמַצֵּב שֶׁל אֲחֻד וְשִׁתּוּף־פְּעֻלָּה בֵּין כָּל הַחוּגִים בְּיִשְׂרָאֵל.

בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי: יוֹסֵף הַצַּדִּיק וּכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר מִהֶר"ש

הַנִּקְדָּה הַמְּשִׁתֶּפֶת בֵּין יוֹסֵף הַצַּדִּיק לְכְבוֹד־קִדְשֵׁת אֲדָמוֹ"ר מִהֶר"ש הִיא:
"הַרְחֻבָּה וְהַתְנַשְּׂאוֹת".

אצל יוסף מצינו שיצא מבית האסורים למלוכה. דהינו אפלו שהיה במצב כה נחות משם עלה לגדלה בבת-אחת ונעשה מלך. האדמו"ר מהר"ש חדש שאפלו בגלות כשנמצאים במצב שפל, צריכה להיות ההנהגה במצב של התרחבות והתנשאות – "לכתחלה אריבער", כלומר מלכתחלה לבחור בדרך העליונה. והיה הוא עצמו דגמה לכך, שבאשר היה עומד על הפרק נושא שנוגע אודות בני ישראל אצל הממשלה, היתה הנהגתו בתקוף ובלי פשרות.

ביום השביעי: דוד המלך וכבוד קדשת אדמו"ר הרש"ב

הנקודה המשתפת בין דוד המלך לכבוד קדשת אדמו"ר הרש"ב היא: "המלכות והכתר".

דוד המלך הוא זה שהקדוש-ברוך הוא הבטיח לו שלא תפסק המלכות מזרעו, וגם המלך המשיח הוא מבית דוד. האדמו"ר הרש"ב הקים את ישיבת "תומכי תמימים" שתלמידיה הם "חילי בית דוד". הוא הטיל עליהם את השליחות לצאת ל"מלחמת בית דוד", דהינו להביא בכוהם ובמעשיהם את משיח צדקנו, ולהלחם עם המתנגדים לכך.

שמחת בית השואבה

בזמן שבית המקדש היה קיים, היו מביאים יין לנסך על המזבח לכל קרבן עולה או שלמים שהיו מקריבים. ולא היה בכל השנה נסך, אלא של יין בלבד. חוץ מבשבעת ימי חג הסוכות כשהיו מקריבים על המזבח את קרבן עולת תמיד של שחר, היו מנסכים עמו על המזבח שני נסכים: נסך אחד של יין ונסך אחד של מים.

אמרו חז"ל: "בחג הסוכות גדונים על המים, לפיכך אמר הקדוש-ברוך-הוא: "נסכו לפני מים כדי שתתברכו במים".

שמחה זו שהיו שמחים על נסוך המים היתה גדולה מפל שמחה אחרת! והעסק שנעשה בנסוך המים היה גדול מפל עבודה אחרת שהיתה במקדש. בכל ערב מערבי חג הסוכות היו עושים שמחה גדולה וקראו לה: "שמחת בית השואבה" – על-שם שאיבת המים.

אמרו חז"ל: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה – לא ראה שמחה מימיו".

וכיצד היו עושים? במוצאי יום-טוב הראשון של חג ירדו לעזרת-נשים ומתקנים שם תקון גדול. ומהו התקון הגדול? שהיו נותנים זיזים של ברזל במקומות העשויים לךך

בחומת העזרה, ונותנים לוחות-עץ על הזיזים, ועושים שם שלש גזוזטראות גדולות שמקיפות את עזרת הנשים ועזרת-ישראל מדרום, ממזרח ומצפון שיהיו נשים יושבות על הגזוזטראות מלמעלה והאנשים למטה בעזרה, כדי שלא יבואו לקלות-ראש.

ומנורות של זהב היו שם, נתונות בקרקע העזרה וגבוהות חמשים אמה (ויש אומרים מאה אמה). וארבעה ספלים של זהב בראש כל מנורה, שבהם נותנים את השמן והפתילים להדלקה. וארבעה סלמות היו קבועים לכל מנורה, סלם לספל.

פרחי כהנה היו עולים בסלמות ובידיהם פדים של שלשה לגים שמן ומטילים את השמן שבפדים לתוך הספלים, ונותנים בהם פתילות עבות כדי שיהיה אורם גדול ומאיר למרחוק. את הפתילות היו עושים מבלאי בגדי הכהנה. וכשהיו מדליקים את המנורות – לא היתה חצר בירושלים שלא היתה מאירה מאור בית-השואבה, והיו נשים יכולות לברר חטים לאור בית-השואבה.

החליל מכה לפניהם, ומנגנים בכנור ובמצלתים וכל אחד בכלי-שיר שהוא יודע, ומי שיודע לשיר בפיו – שר בפיו, וזקני סנהדרין היו מרקדים לפני העם ב'אבוקות של אור' בידיהם. ושמחה זו היו עושים אותה גדולי חכמי ישראל, וכל העם והנשים באים לראות ולשמע.

לא שאיבת מים בלבד היתה שם, אלא מושם היו שואבים שמחה, ישע ופדות לנפשו מפל מצוקותיו. אמרו עליו על יונה הנביא, שלא זכה לרוח-הקדש אלא מאותה שמחה.

הושענא רבה

בששת ימי חג הסוכות הראשונים, כל העם מקיפים את הבימה – ואתרוגיהם ולולביהם בידיהם. הקפה אחת בכל יום, באמירת הנסח של "הושענא". ביום השביעי מקיפים את הבימה שבע פעמים.

מנהג זה הוא זכר למקדש: בששת ימי החג הראשונים היו הכהנים מקיפים את המזבח בהלל ובשמחה פעם אחת בכל יום, וביום השביעי – הנקרא "הושענא רבה" ו"יום חבוט ערבה" – הקיפו שבע פעמים.

"מזנות ערבה כיצד? מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא, יורדים לשם ומלקטים משם מרביות של ערבה (=ערבות גדולות מאוד), ובאין וזוקפים אותן בצדי המזבח וראשיהן פופים על גבי המזבח. תקעו והריעו ותקעו. בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא" (רבי יהודה אומר: אני והו' הושיעה נא) ואותו יום (הושענא רבה) מקיפין את המזבח שבע פעמים".

(משנה סנה)

חגי זכריה ומלאכי תקנו מנהג של ערבה גם בכל מקום (לא רק במקדש) שיהיו נוטלים ערבה ביום האחרון של החג, ומיחדים בה תפלה על המים והברכה לכל השנה, וחובטים בקרקע. ומדוע בהושענא רבה? לפי שהערבה גדלה על המים ואז גדונים על המים.

(ספר הרוקח)

אומרים דברי רצוי לפני הקדוש ברוך הוא שיברך עלינו את השנה בגשמי ברכה, בטללים טובים ובמי תהום שיעלו להשקות את האדמה. דברי רצוי ותפלה אלו שאנו אומרים בהקפת הבימה נקראים "הושענות". לפי שתבת "הושענא" (שהיא צרוף של שתי תבות "הושע נא") חוזרת ונשנית על כל פסוק ופסוק מתפלות ההקפה סביב הבימה.

בהושענא רבה, הוא זמן גמר החתום של הדין המתחיל בראש השנה. בתחלת הדין – בראש השנה ויום הכפורים, עוברים לפניו כל באי עולם כבני מרון ונסקרים כל אחד

לעצמו, ובחג הסוכות נדון העולם בכללותו על המים. ויום השביעי של חג, הוא יום הושענא-רבה, הוא יום החתום האחרון של הדין הזה. ולפי שחיי האדם תלויים במים, והכל הולך אחר החתום, לכן דומה הושענא-רבה במקצת ליום-הכפורים, ומרבים בו בתפלה ובתשובה כעין יום-הכפורים, ועכשו הוא בקו השמחה.

"אמר הקדוש-ברוך-הוא לאברהם: אם אין פפרה לבניך בראש-השנה – תהא ביום-הכפורים. ואם לאו – תהא הושענא-רבה".

(מטה משה)

הושענא רבה – הלכה למעשה

מן התורה לא נבדל יום הושענא-רבה משאר ימי החג – והלכותיו כהלכות שאר ימי חול-המועד – אך נהגו ישראל בכל הדורות מנהגים מיוחדים ליום זה:

נוהגים להיות ערים כל הלילה ואומרים "תקון ליל הושענא רבה" שבו קוראים משנה-תורה (ספר דברים) ואחר חצות הלילה אומרים בצבור את ספר תהלים.

כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו חדש את המנהג שגבאי בית-הכנסת מחלקים לצבור תפוח בדבש.

בתפלת שחרית, קדם הלל, מסירים את שני הקשרים העליונים שעל שדרת הלולב, על-מנת להגביר את שכשוף העלים זה בזה בזמן אמירת ההלל.

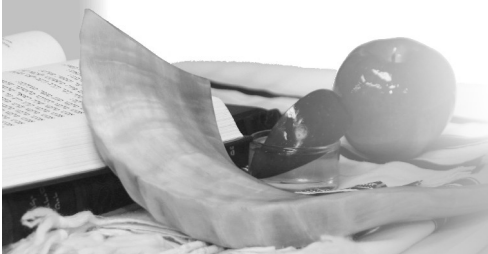
מוציאים את ספרי התורה מהארון ומקיפים את הבימה שבע פעמים עם הלולב והאתרוג, באמירת ההושענות של כל הימים הקודמים. ומוסיפים "סדר הושענות" של הושענא-רבה, עד "קול מבשר מבשר ואומר". מסיימים באמירת "הושיעה את עמך... עד העולם, למען דעת... אין עוד", ומחזירים את ספרי התורה אל הארון.

לוקחים חמש ערבות פשרות ומאגדות יחד וחובטים אותן על הרצפה חמש פעמים (לערבות אלו קוראים גם "הושענות" על-שם תפלות הושענות שביום זה).

אחר-כך שמים את הערבות במקום שלא יבואו לידי גזיון. יש ששמים אותן מעל לארון-הקדש.

נוהגים לאכל סעודה ביום (כלי קדוש) וטובלים את פרוסת "המוציא" בדבש.

נוהגים לאכל "קרעפלאך" כמו בערב יום-הכפורים.

שְׁמִינִי עֶצֶרֶת וְשִׁמְחַת תּוֹרָה

שְׁמִינִי-עֶצֶרֶת הוא חג בפְּנֵי עֶצְמוֹ – וְאֵינּוּ חֵלֶק מִחֵג הַסִּכּוֹת אֲלָא סְמוּךְ לוֹ בְּלִבָּד. וְנִקְרָא 'שְׁמִינִי עֶצֶרֶת' עַל-שֵׁם הַפֶּתוּב "בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֶצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם". וְהוּא יוֹם הַשְּׁמִינִי – מִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֵג הַסִּכּוֹת.

בְּאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל, שִׁמְחַת-תּוֹרָה וְשְׁמִינִי-עֶצֶרֶת הֵם בְּאוֹתוֹ יוֹם. אֲבָל בְּחוּץ-לְאֶרֶץ, שִׁמְחַת-תּוֹרָה הוּא מְמַחֶרֶת שְׁמִינִי-עֶצֶרֶת.

בְּתַפִּילַת מוֹסֵף שֶׁל שְׁמִינִי-עֶצֶרֶת מִתְפַּלְלִים 'תְּפִילַת גִּשָּׁם' וּמִתְחִילִים לֹאמֹר: "מֹשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם".

שִׁמְחַת-תּוֹרָה הִיא שִׁמְחָה לַגְּמֻרָה שֶׁל תּוֹרָה. בְּיוֹם זֶה קוֹרְאִים פֶּרֶשֶׁת 'וַיֹּצֵאת הַבְּרָכָה' וּבִזְנֵה מְסִימִים אֶת כָּל הַתּוֹרָה. וּמִתְכַּיֵּפִין הַתַּחֲלָה לְהַשְׁלֵמָה וְקוֹרְאִים אֶת סֵדֶר הַפְּרִיאָה בְּפֶרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית עַד "וַיִּכְלוּ הַשָּׂמִים". אֶת פֶּסוּקֵי "וַיִּכְלוּ" אוֹמְרִים כָּל הַצִּבּוֹר יַחַד בְּקוֹל רֹם, וְאַחֲרֵי-כֵן מְשַׁלְּמִים הַבַּעַל-קוֹרָא.

בְּלִיל שִׁמְחַת-תּוֹרָה וּבְיוֹמוֹ עוֹשִׂים 'הַקְּפוֹת' עִם סִפְרֵי הַתּוֹרָה סָבִיב בֵּימַת הַקְּרִיאָה. וְרוֹקְדִים בְּשִׁמְחָה רַבָּה עִם סִפְרֵי הַתּוֹרָה כְּפִי שֶׁהֵם סְגוּרִים. שָׁפֵן כָּל יְהוּדֵי שִׁינָה אֶל הַתּוֹרָה מִבְּלִי הַבֵּט לְמַעֲמָדוֹ וּמִצָּבּוֹ בִּידִיעַת הַתּוֹרָה. וְנוֹהֲגִים שָׁקֵדִים ה'הַקְּפוֹת' מִתְנוַעְדִּים בְּשִׁמְחָה וּמְקַבְּלִים הַחֲלָטוֹת טוֹבוֹת שֶׁעֲנִינָם הוֹסְפָה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וּבִפְרָט בְּפִנְיִמִיּוֹת הַתּוֹרָה.

בְּחוּץ-לְאֶרֶץ עוֹשִׂים 'הַקְּפוֹת' גַּם בְּלִיל שְׁמִינִי-עֶצֶרֶת. וּבְאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל הַתַּחֲדָשׁ הַמִּנְהֵג לַעֲשׂוֹת 'הַקְּפוֹת' שְׁנִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שִׁמְחַת-תּוֹרָה, שֶׁהוּא לֵיל שִׁמְחַת-תּוֹרָה בְּחוּץ-לְאֶרֶץ. וּבִזְנֵה מִתְבַּטָּא הַקָּשֶׁר שֶׁבֵּין יְהוּדֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדֵי חוּץ-לְאֶרֶץ, עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה וְשִׁמְחָתָהּ.

מִשְׁמַחַת-תּוֹרָה שׁוֹאֲבִים שִׁמְחָה לְכָל הַשָּׁנָה בָּלָהּ.

שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית

היסוד להנהגה טובה בכל השנה

רבותינו נשיאינו אמרו: "כפי שאדם מתנצב בשבת בראשית, כך ילך כל השנה".

שבת זו היא שבת מברכים חדש מר-חשון.

אומרים את כל התהלים בהשקמה, ואחר התפלה מתועדים.

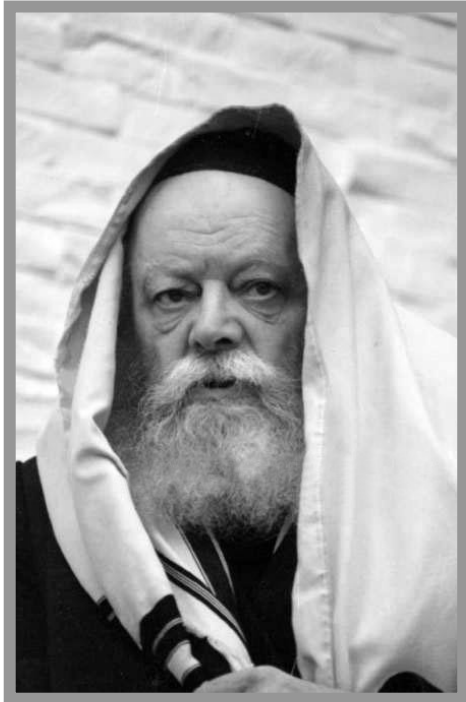
"ויעקב הלך לדרפו!"

במוצאי שבת בראשית נוהגים להקריי: "ויעקב הלך לדרפו!".

לאחר שעברנו פוח של קדשה בימי אלול ותשרי, יוצאים אל ימות החלין שבהם צריך
"לפרק את החבילות" ולהשתמש באוצרות שעברנו כדי לעבד את הקדוש ברוך הוא
כדבעי במושך השנה.

הבטחה בעת התקיעות

בידוע, בשעת התקיעות אצל הרבי היו עניינים 'שמימיים' שגוראו במוחש. פעם אחת בשנת תשל"א הלכו כל התקיעות 'חלק' ומהר, אך פשהגיע הרבי לתרועה האחרונה שלפני ה"תקיעה הגדולה" לא יצא בשום אופן. הרבי החליף כמה פעמים שופרות, וכמה פעמים 'זרק' עצמו שוב על הפדיונות והתעטף בפניו בטלית ובאחד הפעמים בכה בכיות נוראות שנשמעו בכל בית המדרש... הדבר נמשך כחמש דקות (ובמהלכן התעלפו כמה וכמה בשל הדחק העצום). רק לאחר כחמש דקות 'יצאה' סוף-סוף התרועה ומיד אחר-כך ה"תקיעה גדולה" שוב היתה בקלות מאוד.

באותה שנה, בעשרת ימי תשובה, בעת ה'יחידות', בקש אחד האברכים האורחים – שהיה נשוי כבר כמה שנים ללא ילדים – ברכה לזרעא חיא וקימא. הרבי ברוך אותו והאברך אמר שהוא מבקש 'הבטחה'.

אמר לו הרבי: "ואתה תדאג לקיים את ההבטחה שלך?", וכשראה הרבי שהאברך לא מבין, אמר לו הרבי: "את ההבטחה מהתקיעות".

כשקלט האברך את כונת הרבי, התפעל והתרגש כאחד – בשעת התקיעות בעת שעמד מול פני הקדש, חשב כל הזמן במחשבתו שיתברך בשעת-רצון זו בזרעא חיא וקימא ואף חשב בלבבו: אם יזכני ה' יתברך בזרע של קימא, הרי לשנה הבאה אביא את התינוק לכאן, לתקיעות אצל הרבי...

ואכן, לשנה הבאה בא עם אשתו והתינוק שהיה בן חדשים, והביא עמו את התינוק ל"תקיעות", וכשעבר ב"כוס של ברכה" במוצאי ראש-השנה, הרבי חיד אליו חיוך רחב ואמר: "הוא הרי מ'ילדי התקיעות'".